Info РУСИН

ІНФОРМАЧНЫЙ ДВОТЫЖДЕННИК РУСИНІВ СЛОВЕНЬСКА
INFORMAČNÝ DVOJTÝŽDENNÍK RUSÍNOV SLOVENSKA

ROS
Rusínska obroda na Slovensku
Русиньска оброда на Словеньску
založená v roku 1990

č. 6/2013 | ročník X.

Cena 0,40 €

SFÉRY INTER-KULTÚRNE 5
Бартоломей І. на Словеньску

CENNÉ OSOBNOSTI 6-7
Наш юбілант Ю.Панько

| fakty | kultúra | história | aktuálne informácie o Rusínoch a nielen pre Rusínov

| факты | культура | історія | актуалны інформації о Русинах а не лем про Русинів

BOHATSTVO RUSÍNOV 9
Президент СР на фестівалі в Свіднику

АКТУАЛНІ ЗО ЗАСІДАНЯ СВІТОВОЙ РАДЫ РУСИНІВ НА УКРАЇНІ

(Членове СРР з ґубернатором Підкарпатя)

Головным пунктом 7. засіданя Світовой рады Русинів (СРР), котре ся одбыло 11-12. мая 2013 в Мукачеві на Україні, было обговоріня і потверджіня конкретных условій 12. Світового конґресу Русинів (СКР). Тот, як мы уж інформовали в попередніх выданях Інфо Русина, буде в другый тыждень юла – од 12. до 14. 7. 2013 р., а то в Мукачеві і Сваляві на Україні.

Текст і фото С. Л. Фечова

Проґрам СКР буде мімо іншого присвяченый і 210-ій річніці од народжіня русиньского будителя А. Духновіча. Головным орґанізатором СКР є Крайове общество Підкарпатськых Русинів на челі із сучасным підпредседом СРР Николайом Бобинцьом з Під-

► с. 2

▲ *Першый зліва ґубернатор Підкарпатя О. Ледида ся приятельскы здравить з тайомником СРР В. Противняком. В середині Д. Папуґа, председа СРР із Сербії.*

ФЕДОР ВІЦО – ІЛЬКО СОВА З БАЮСОВА

ҐЛОСА

Pavol Hamžík, mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec SR na Ukrajine

Sme Slovania a preto sa snažíme, aby sa aj Ukrajina dostala do EÚ, do aliancie, ktorá má výrazné ambície stať sa členskou krajinou EÚ. Spoločnú hranicu medzi Slovenskom a Ukrajinou stále považujem za „hranicu nárazníkov“. Ukrajina je v zložitej situácii, ktorej nenapomáha ani vnútorná politika. Slovenské veľvyslanectvo v Kyjeve pôsobí ako kontaktné vo vzťahu k Severoatlantickej aliancii a preto je tam široký priestor aj na prehĺbenie ekonomických, medzinárodných ako aj národnostných vzťahov. Môžem potvrdiť, že sa zaoberáme aj rusínskou problematikou, ktorá by sa mala začať riešiť hlavne na celoukrajinskej úrovni. Prevažne z dôvodu, že Zakarpatskí Rusíni pociťujú veľkú krivdu v podobe neuznávania ich práva na oficiálne používanie materinského rusínskeho jazyka, ako aj uznania rusínskej národnosti za samostatnú národnosť na Ukrajine. A preto sa domnievam, že aj v tejto problematike Ukrajina potrebuje okamžité vyriešenie tohto problému, pretože v opačnom prípade sa šance Ukrajiny vstúpiť do EÚ výrazne zmenšujú.

ОЗНАМІНЯ

Даваме знати вшыткым участникам

Духновічового Пряшова, же 14. річник цілословеньского конкурзу

ся з орґанізачных причін одбуде

в пятніцю 21. юна 2013

(намісто планованого датуму 14. юна 2013).

Вшыткым приголошеным участникам будуть посланы іщі окремы позваня з комплетным проґрамом конкурзу.

Дякуєме за великый інтерес о наш конкурз і уж теперь ся тішыме на стрічу з вами і прекрасным русиньскым словом.

За орґанізаторів
Сілвія Лисінова-Фечова

► s. 1: АКТУАЛНІ ЗО ЗАСІДАНЯ...

карпатя. А праві він інформовав членів СРР, же цілый конґрес є уж застрішеный з орґанізачного і фінанчного боку. Членове СРР потвердили і слідуючу участь делеґатів і гостів на 12. СКР а то: **по 10 делеґатів за кажду членьску країну СКР**, по **5 гостів і по 5 молодых Русинів,** котры будуть засідати на Світовім форумі русиньской молодежі, яке буде уж традічно як сучасть СКР. Председа СРР Д. Папуґа може на конґрес позвати 10 гостів. З них будуть на конґрес позваны і членове Меджіреґіоналной общественной орґанізації МОО „Объединение Русинов" з Москвы (Руська федерація), котры суть кандідатами на членство у СКР. Якраз ку тій проблематіці была шырша діскузія, бо не вшыткы членове СРР суть згодны з тым, жебы праві тота орґанізація ся стала членом СКР. На засідані были схвалены і конкретны пропозіції проґраму 12. СКР, з котрых выбераме: 12. юла буде приход участників до Мукачева, буде забезпечене уквартельованя і кост в часі одбываня конґресу. У тот вечур ся одбуде і літературный вечур тзв. стріча писателів з Підкарпатя із учасниками конґресу - присвячена 210 юбілею А. Духновіча. 13. юла о 10. годині буде святочно одкрытый 12. СКР за участи вызначных гостів - представителів Влады України, Закарпатьской державной адміністратівной области і тых амбасад, де жыють Русины. Дале будуть слідовати вольбы робочіх комісій, вольбы про роботу Конґресовых комісій. Делеґаты і гості СКР выслухають і окремы оцінкы роботы русиньских орґанізацій, котры суть членами СКР. Вечур є про участників приготовленый богатый культурный проґрам. 14. юла ся участници конґресу пересунуть до Свалявы, котра ся находить коло 60 км од Мукачева. Там буде конґрес продовжовати выступами председів о роботі Конґресовых комісій, конкретно за освіту, культуру, выдавательску діятельность, економічный розвой, Штатут СКР. Там буде преднесена і справа председы СФРМ о роботі молодых Русинів у меджінароднім контексті. Потім буде слідовати діскузія і наконець очекованы вольбы членів СРР як і конштітуованя новозволеной СРР. На пообідній час є приготовлена екскурзія по Мукачеві.

▲ *На фото членове СРР з посланцьом Верховной рады України Іштваном Ґайдошом (в середині).*

Найперше 7. засіданя СРР мало быти уж послідним перед одбываньом СКР, но членове СРР ся згодли, же іщі треба доладити дакотры орґанізачны условія і дорішыти вопрос передаваня честной ґрамоты В. Турока Гетеша, котру уділює якраз СРР. Зато становили, же іщі перед конґресом буде єдно засіданя СРР, а то 29. юна 2013 у Меджілабірцях, котрого сучастьов буде і засіданя Конґресовой комісії.

▲ *Авторка статі із старостами русиньскых сел в старолюбовняньскім оресі, котры пришли на День добросусідства на словеньско-україньскій граніці Вышнє Німецьке - Ужгород.*

Членове СРР з ґубернатором Підкарпатя Олександром Ледидом

Стало ся так в рамках Дня добросусідства, котрый ся одбыв 11. мая 2013 на словеньско-україньскій граніці Вышнє Німецьке - Ужгород. Ґубернатор Підкарпатя конштатовав, же з його боку як і областной рады адміністрації буде забезпечена максімальна фінанчна підпора на перебіг 12. СКР. Мімо того вопросу быв із О. Ледидом обговореный і вопрос узнаня русиньской народности на Україні, де на марґо того повів: „**Україна іде до Европы, де суть Русины узнаны як народностна меншына, зато Русины мусять быти узнаны і на Україні. При найближшім зрхованю жыльства, котре буде т. р. на Україні, буде в колонках при записі народностей і порожнє місце, а праві там собі буде мочі каждый Русин на Підкарпатю записати свою народность. Мімо того вірю, же буде приятый і цілоштатный закон України про становліня засад державной языковой політікы, што дасть право Русинам узаконити свій язык".**

Окрем ґубернатора Підкарпатя ся членове СРР зышли і з посланцьом Верховной рады (ВР) України **Іштваном Ґайдошом**, котрый є і секретарьом „Комітету ВР України" за людьскы права, народностны меншыны і меджінародны одношіня. На Дні добросусідства брали участь і вызначны словеньскы представителі, як **П. Гамжік**, вельвысланець Словеньска на Україні, председа КСК - **З. Требуля**, председа ПСК **–П. Худік** і многы старостове нашых русиньских сел - з Камюнкы, Орлова, Шарішского Ястрабя ітд. Вшыткы ся згодли на єднім, же добросусідськы одношіня з Українов треба утримовати, главні з економічного і турістічного боку.

Пасхална панахіда при памятнику

8. мая 2013 в Пасхалнім тыждню і зачатком мая, коли собі припоминаме уж 68. рік кінця II. Світовой войны, жытелі Кошыць і віруючі Православной парохії в Кошыцях ся зышли при памятнику павшым ґероям Совєтьской армії на Дарґові. Ту є поховано 28. 000 совєтьскых вояків, котры в децембрі 1944 і в януарі 1945 році в тяжкых боях на Дарґовскім перевалі положыли свої жывоты за нашу слободу. Архієпіскоп Михалівско-кошыцькой єпархії владыка Ґеорґій одслужыв Пасхалну панахіду за помершых вояків. Вєдно з ним служыло і духовенство Михалівско-кошыцькой православной єпархії.

Інж. Іван Фріцькый

Прекрасный спів **Хору Катедралного храму Успенія Пресвятой Богородиці в Кошыцях** під діріґованьом **Мґр. Славкы Ксенії Рудачковой, ПгД**, вытварив достойну і святочну атмосферу цілого смуточного обряду. Владыка Ґеорґій у своїм приговорі высоко оцінив велику заслугу помершых вояків і цілой Совєтьской армії, котра в тяжкых боях ослободила нелем свою країну од німецького фашізму, но бойовала і за слободу народів Европы. Зато, же днесь можеме жыти слободны і в покою, належыть велика вдяка Совєтьскій армії. Владыка молив ся за їх вічный жывот в Царьстві небеснім. Припомянув, же і днесь напр. народы в Сірії мусять в боях умерати за свою слободу і за свою віру. На тото памятне місце в тот день приходили і далшы делеґації містных і окресных орґанізацій і много іншых людей, котры на знак вдякы, положыли ку памятнику вінці і букеты квіток. По скінчіню Пасхалной панахіды православна родина з Дарґова закликала участників панахіды до свого обыстя, де при споминаню на войновы рокы, было приготовлене мале погощіня. Наконець стрічі і на вічную память павшым героям на Дарґовскім перевалі вшыткы вєдно заспівали воскресну пісню **Хрістос воскресе.**

Слава і честь помершым воякам і Совєтьскій армії за наше ослободжіня.

На свято Русинів до Вранова пришли і з Остравы

З цільом надвязати на добрі зачату традіцію, зорґанізовала Містна орґанізація РОС у Вранові над Топльов свято вшыткых Русинів (12. юн быв установленый за День Русинів Словеньска), а то уж в неділю 19. мая т. р. Подобні, як минулого року і теперь орґанізаторы приготовили богатый культурный репертоар на краснім островчіку врановскої оддыховой зоны Лісіка 1. мая. На проґрам, котрый потішыв сердця любителів і сімпатізантів русиньского фолклору, пришло высше 300 Врановчанів, Русинів і нерусинів.

Текст і фото: Ш. Дрозд

Меджі собов привітали пріматора міста Яна Раґана, членів ВВ РОС на челі з його председом Владиміром Противняком, члена Окресной рады СМЕРУ – Соціальной демократії і діректора УПСВР у Вранові Любоміра Лукіча, приятелів і сімпатізантів русиньского руху з остравской части Чеськой републікы, котры пришли на выход Словеньска праві зато, же ся ту одбывало свято русиньского фолклору.

Найперше председа РОС В. Противняк дакількыма словами в роднім русиньскім языку поздравив вшыткых участників і звыразнив, якым цінным приносом є реалізація такых акцій про шыріня і утримованя культурного богатства і народных традіцій Русинів. А то і в такых областях, котры не суть заселены лем русиньскыма жытелями. З поздравныма приговорами выступили і Ян Раґан а Любомір Лукіч. Потім уж сімпатічна модераторка акції Мартіна Юрчова з Баньского оголошовала поступно окремых выступаючіх і не забыла спомянути свою мамку, котра мать русиньске коріня і одмаленька єй учіла нашу красну русиньску бісіду.

▲ *Врановчанів пришли поздравити і членове ФҐ Порублянка з Руськой Порубы.*

По скінчіню офіціаліт як першый на сцені выступив колектів Основной умелецькой школы (Ул. А. Дубчека) з Вранова над Топльов із пасмом русиньских танців з Камюнкы. Врановчанів пришли поздравити і членове ФҐ Порублянка з Руськой Порубы, котры собі приготовили проґрам вітаня яри і майовы звыкы, так само заінтересовали і співачкы з ФҐ Рунянка з Рунины і пятка Врановскых геліґонкарів. Проґрам обогатили і ФҐ Веховчан з Вехца і домашня Орґонина. Як минулого року, так і теперь ся о помпезне завершіня русиньского свята постарав гуменьскый ФК Хемлон з прекрасным умелецькым проґрамом, МСҐ Гачуре, котру творять веселы хлопи з Птічого, Папіна, Брекова, Удавского, Гуменного і Кохановець з допроводом людовой музыкы Соколей. Перед тым іщі выступили три домашні молоды таленты з ОШ (Ул. Бернолакова) – мала десятьрічна співачка Александра Євчакова з гармоніковым допроводом Матуша Ґаліса, а свої гуселькы розозвучала русиньсков музыков і Юлія Колларова. По вецей як трьох годинах музыкы, співу і танця зробили вшыткы вєдно – выступаючі і участникы – красну точку за выдаренов акцийов – заспівали на повный голос традічне Жывіте людіє на благо світа...

▲ *МСҐ Гачуре з Гуменного выступили за допроводу людовой гудьбы Соколей.*

▲ *Погляд на врановску публіку. Першый справа председа РОС В. Противняк, коло нього пріматор міста Вранов над Топльов Ян Раґан.*

▲ *Свято своїм выступом збогатив і колектів з Основной умелецькой школы (Ул. А. Дубчека) з Вранова над Топльов інтересным пасмом русиньскых танців з Камюнкы.*

Patria
Slovenský rozhlas 5

РУСИНЬСКЫЙ ПРОҐРАМ (5. – 15. юна 2013)

5. 6. 2013 СЕРЕДА
19.30 – 20.00 Радіоновины

7. 6. 2013 ПЯТНІЦЯ
19.30 – 20.00 Радіоновины

8. 6. 2013 СУБОТА
15.00 – 16.00 Музычны поздравы
20.00 – 21.00 Радіо молодых
21.00 – 22.00 Радіомаґазін
22.00 – 22.30 Подобы жывота. А. Дулеба
22.30 – 23.00 Музыка народности
23.00 – 23.45 Бісіда кумів - репріза
23.45 – 24.00 Музычна релація

9. 6. 2013 НЕДІЛЯ
19.00 – 19.45 Село грать співать і думу думать - Торискы
19.45 – 20.00 Приповідка. Лемківскы леґенды і баї
20.00 – 20.30 Гітпарада русиньскых співанок
20.30 – 21.00 Літературна релація. Чудак - репріза
21.00 – 22.00 Радіомаґазин - репріза
22.00 – 22.30 Музыка народности - репріза
22.30 – 23.30 Радіо молодых - репріза
23.30 – 24.00 Музыка народности - репріза

10. 6. 2013 ПОНЕДІЛЬОК
19.30 – 20.00 Радіоновины

12. 6. 2013 СЕРЕДА
19.30 – 20.00 Радіоновины

14. 6. 2013 ПЯТНІЦЯ
19.30 – 20.00 Радіоновины

15. 6. 2013 СУБОТА
15.00 – 16.00 Музычны поздравы

Проґрам Театру А. Духновіча на ЮН 2013

5. 6. о 19:00 на МС
А. П. Чехов
МЕДВІДЬ, СПРОСИНЫ
Режія: Марцел Шкрконь
Єдноактовы комедії **Медвідь**, (1888) і **Спросины** (1889) А. П. Чехова ся часто уваджають як неодділна часть єдного представителя. Зьєднує їх сполочна тема - одношіня мужа і жены, котре ся формує через пережываня баналных і незмыселных барьєр, якы кулмінують взаємнов наклонностьов. Далшым сполочным і позітівным моментом тых двох пєс є сміх од зачатку до самого кінця, котрый тоты дві пєсы спроваджать по вшыткых професіоналных і аматерскых театрах на цілім світі

1. ПРЕМЄРА!!!
14.6. о 19:00 на ВС
Максим Ґорький
ВАССА
Родинна гра
Режія: Светозар Спрушаньскый
Силна жена, тверда обходничка і мати - Васса Железнова боює вшыткыма можныма способами, жебы утримати покопі свою родину, Пробує захранити свої неморесны, неспосібны і нещастливы діти перед упадком і сказов. Намагать ся аж монштруозні: думать главні матеріалны статкы, маєток і пінязі.

Гра была написана в 1910 р. – як Ґорького реакція на неуспішну революцію в Руську в 1905 р. Інсценація є якымсь поглядом через ключову дірку до дому єдной богатой руьской родины. А то зо вшыткым, што ку тому належыть: людьскы налады, детайлы многых сітуацій, котры часто бывають аж такого інтімного характеру, жебы їх чудже людьске око не мало відіти. Но зведава публіка, як свідок вшыткого таємного, ся істо такому лем потішыть. Признайме собі, же і мы векшыну свого жывота пережываме в пріватных „шкатулках“, ці тераріях, котры называме родинне гніздо. В часі, коли охабляме свої домашні просторы, переставаме быти честныма, но нашы „тайны ангелы“ не выходжають вонка вєдно з нами. Але ани „тайны демоны“, суть одсуджены на дожывотный арешт дома. На єдну з такых добродружных екскурзій вас через гру Васса і мы позываме.
Наконець додаваме, же **2. премєру гры Васса можете відіти 19. 6. о 19:00 на ВС.**

26. 6. о 19:00 на ВС
Фйодор Сологуб
УБОГЫЙ ЧОРТ
Режія: Едуард Кудлач
Траґікомедія **Убогый чорт** од вызнамного представителя руськой модерны, сімболістічного писателя і прозаіка Ф. Сологуба выникла як театралный перепис роману автора з таков самов назвов. Гра одзеркалює бізарне бытя глубокой руськой провінції, де перевладать циґанство, самолюбость, хамелеонство і шаленство. Обсяг гры є надчасовый і про сучастный жывот высоко актуалный. Своїм ґротескным аж абсурдным характером надвязує на найліпшы традіції руськой літературы, репрезентованы такыма менами як Н. В. Ґоґоль, Ф. М. Достоєвскый ці М. Й. Салтыков-Щедрін.

Чабины ожыли фурманьскым змаганьом і „вестерн шов“

Текст і фото: С. Лисінова

Стало ся так в послідній майовый вікенд, коли русиньске село Чабины на Лабірщіні было орґанізатором красной дводенной акції - повной інтересного проґраму, фурманьского змаганя і завершалного концерту популярных Кандрачовців.

А праві они красныма русиньскыма співанками порядні розогріли сердця нелем Чабинчанам, але цілій лабірскій долині, бо участь в новозреконштруованім культурнім домі была досправды богата. Акція была фінанчно підпорена і Европсков унійов (через Европскый фонд реґіоналного розвоя) в рамках проґраму черезграничної кооперації Словеньской републікы і Польска. Такым спосоcбом Чабины здобыли 55 тісяч евр, котрыма собі припомогли при обнові культурного дому і при зорґанізованю помпезной акції – „вестерн шов“. Змагало ся в дісціплінах - крос, пресность і в силовій дісціпліні, а то о Ціну погара старосты села Мілана Мороза. Подля його слов, в рамках того проєкту буде іщі выдрукована богата памятна публікація о селі. На акції брали участь і пріматор Меджілаборець Інґ. Іван Солей, председа РОС В. Противяк, карікатуріста Ф. Віцо і много старостів із сусідніх валалів. Спокійность із зреалізованов акційов высловив і сам староста Чабин М. Мороз і додав, же до будучности хотять зорґанізовати і іншы акції з цільом спропаґовати своє село, помочі розвою його інфраштруктуры і першій русиньскій школі в Чабинах. .

▲ *Завершална сцена выдареной акції в Чабинах, де староста села М. Мороз (другый справа) меджі популярныма Кандрачовцями дякує вшыткым за богату участь.*

СР навщівив Бартоломей І. архієпіскоп конштантінопольскый, Нового Ріма і екуменічный патріарх

Текст і фото С. Лисінова-Фечова

З нагоды юбілею – 1150 років од приходу св. братів Кіріла і Методія на Велику Мораву, в днях 25-27. мая 2013 Словеньско навщівив Святішый патріарх Бартоломей І., котрого цілый хрістіяньскый світ знать як першого з гєрархів православной церькви. На цілім світі є знамый своїм посланьом утримованя різных актівностей, котры помагають шырити освіту в одношіню чоловіка ку Господу Богу і свому ближньому. Бартомомей І. ся намагать приносити свідительсто хрістіяньской любви і порозуміня. В такім дусі ся несла і святочна архієрейска літурґія - 26. мая 2013 од 9. год. в Катедралнім храмі св. Александра Нєвского в Пряшові. В тот вызначный день быв храм до послідного місця заповненый нелем православныма віруючіма, священиками із вшыткых православных єпархій пряшівского края і вызначныма особностями культурно-політічного жывота на Словеньску і споза нашых границь. На літурґії брали участь напр. міністер культуры і шпорту СР Душан Чапловіч, посланець НР СР Ян Фіґель, председа ПСК Петер Худік і много вельвысланців з амбасад на Словеньску. Не хыбовали і нашы знамы православны русиньскы священиці як напр. о. Ян Новак з Выравы ці о. Петро Новак з Осадного. Літурґію вєдно з Святішым патріархом Бартомомейом І. служыв і Высокопреосвященый владыка Растіслав, єпіскоп Православной церькви на Словеньску, котрый мімо іншого высоко оцінив навщіву такого вызначного хрістіяньского представителя, якым є Бартомомей І. Так само звыразнив, же його навщіва є сучастьов юбілейных ослав приятя хрістіянства славяньскыма народами, зато собі заслужыть велику почливость. В завершалній части літурґії, окрем взаємного переданя цінных дарунків, патріарха Бартоломей І. пожелав вшыткым віруючім, жебы хрістіянство про них не было лем порожньов традіційов, але жебы го в першім ряді пережывали з покоров і духовно, то значіть, жебы не підлягали тому, што не належыть ку оправдиій вірі.

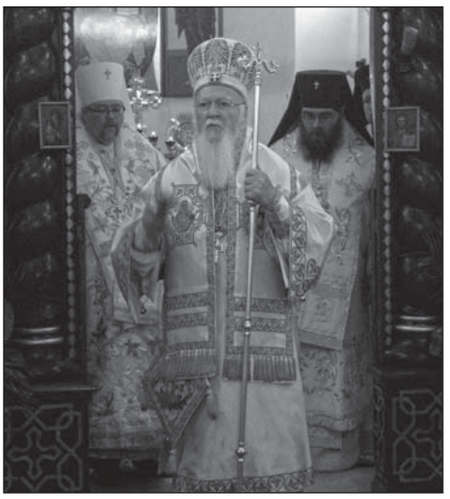

▲ *Святішый патріарх Бартоломей І., вправо Высокопреосвященый владыка Растіслав при святочнім пожегнаню участників літурґії.*

По літурґії в Пряшові Бартомомей І. служыв од 16. год. Доксологію в Катедралнім храмі Успеніня Пресвятой Богородиці і св. Яна Мілостивого в Кошыцях. В понедільок 27. мая, мімо літурґії в храмі св. Растіслава в Братіславі, быв патріярх Бартоломей І. приятый найвысшыма уставныма представителями Словеньска - президентом СР Іваном Ґашпаровічом і председом НР СР Павлом Пашком.

RUSÍNI AKO SVOJBYTNÝ NÁROD, S POHNUTÝMI DEJINAMI

Š. Drozd

Dejinami podkarpatských Rusínov sa zaoberala a zaoberá nielen rusínska historiografia, ale tiež maďarská, rakúska, česká, ruská, slovenská, sovietska, ukrajinská, v mnohom s nejednoznačnými až rozporuplnými postojmi a závermi. Nie vždy sa totiž darilo objektívne a bez pátosu politizácie, nacionalistického podfarbenia tej, či onej historiografie sledovať dejinný vývoj Rusínov v symbióze s priestorom, v ktorom sa nachádzalo ich územie. Dôležitým aspektom prezentácie uceleného pohľadu na dejiny tohto malého stredoeurópskeho národa je aj vyplňanie medzery v skúmaní vonkajších vplyvov susedných národov, s ktorými boli Rusíni úzko prepojení, zdieľali s nimi spoločný osud v rámci rôznych štátotvorných aspektov, ktoré veľmi výrazne ovplyvňovali rodné kraje Rusínov.

Tisícročné dejiny Rusínov sú súčasťou kultúrnej a historickej jednoty v mnohotvárnosti národov strednej Európy. Územie obývané Rusínmi, dnes Zakarpatská oblasť Ukrajiny (Podkarpatská Rus), časť východného Slovenska, karpatské predhorie juhovýchodného Poľska (Lemkovina), severná časť kraja Maramureš v Rumunsku, a taktiež menšie enklávy v srbskej Vojvodine, srbskom a chorvátskom Srime a severovýchodnom Maďarsku (Mučoň, Komloška) patria geopoliticky a zemepisne do strednej Európy. Dotýkajú sa pomyselnej historickej civilizačnej hranice, rozdeľujúcej svet západnej – latinskej kultúry a svet východný – ortodoxný, byzantskej kultúry. V praveku bolo toto územie súčasťou kultúrne homogénneho regiónu nazývaného Potisie.

Prvé informácie o označení slovanského obyvateľstva z predhoria Karpát pojmom Rusíni (Rutheni) sú z obdobia Veľkej Moravy, niektoré zdroje vkladajú etnonimum Rusín do čias prvých kontaktov maďarských kmeňov s karpatskými Slovanmi, keď ich Maďari identifikovali ako „orosz“, odvodené od Rusi. Pripomenúť treba aj obdobie vzniku Uhorského kráľovstva, keď kráľ Štefan vykonal administratívnu reformu a svoju doménu rozdelil na jednotlivé oblasti komitáty. Niektoré pohraničné oblasti boli spravované ako „marky“. V Potisí bola zriadená tzv. Ruská marka (marchia Ruthenorum), spravovaná synom kráľa Štefana a následníkom trónu, princom Emerichom. Princ bol dokonca nositeľom titulu dux Ruizorum. (Emerich tragicky zahynul pri nešťastí na love v r.1031). Pojmom Ruthenus sa takmer do začiatku 16. st. označovali aj strážcovia panovníckeho dvora. Podľa historika, Užhorodského profesora Ivana Popa, toto územie bolo vyčlenené pre rusínskych vojakov a ich rodiny, ktoré boli v službách prvých uhorských panovníkov. Mimochodom, Ivan Pop žije v súčasnosti v Českej republike a bohatý zdroj poznania a historických pohľadov do existencie Rusínov, v mnohom doteraz málo známych a publikovaných poskytuje jeho monografia „Malé dejiny Rusínov.“ Tí nikdy vo svojich dejinách nemali vlastný štátny útvar, ich existencia, žitie boli vždy úzko spojené s dejinami štátnych útvarov, ktorých súčasťou bolo nimi obývané územie – s Uhorským kráľovstvom, Sedmohradským kniežatstvom, s habsburskou monarchiou, Maďarskou republikou, Československou republikou, Maďarským kráľovstvom, Sovietskym zväzom a Ukrajinou.

Je paradoxné, že nezávislý štát sa im podarilo získať iba raz, a to na jeden necelý deň, kedy bola 15. marca 1939 vyhlásená Karpatsko–Ukrajinská republika. Pripomenúť hádam treba i to, že za bývalého režimu v Československu považovali z ideologických a politických dôvodov Rusínov za Ukrajincov a Rusínov neuznávali ani na Ukrajine. Až v marci 2007 Zakarpatská oblastná rada v Užhorode svojim rozhodnutím uznala na území Zakarpatskej oblasti Ukrajiny národnosť Rusín. V našej Zemplínskej oblasti zdieľal rusínsky a slovenský ľud rovnaké dejinné osudy po dlhé staročia. Charakterizovali ich dve okolnosti – spoločne obývaná oblasť a životné podmienky, ktoré patrili medzi najzaostalejšie v tejto časti Európy a obe národnosti v minulosti rovnakým údelom znášali nesmierny útlak zo strany vládnucej triedy svätoštefanského Uhorska. To malo odraz v spolupatričnosti a vzájomnom sa rešpektovaní, čoho dôkazom je veľký záujem predstaviteľov slovenského národného a kultúrneho života o oblasť kde žijú Rusíni (P. J. Šafárik, Ján Kollár a výrazne aj štúrovci), a to v rôznych sferách spoločenského života – jazykovej, historickej, literárnej i folklórnej.

Tieto tendencie posilňovania vzájomných bratských vzťahov sa postupne značne rozvíjali až po dnešok a sú odrazom významu rusínskeho etnika v jeho dvojjedinej úlohe a postavení – jednak ako akéhosi spájacieho elementu medzi západnou a východnou kultúrnou orientáciou a taktiež bohatej studnice duchovných a materiálnych hodnôt, ktorými rusínsky ľud prispieval a prispieva do spoločnej pokladnice nielen východného Slovenska, ale aj Slovenska vôbec.

Наш юбілант

Доц. ПгДр. Юрій ПАНЬКО

кандідат філолоґічных наук

С. Лисінова, фото авторкы і архів Ю. П.

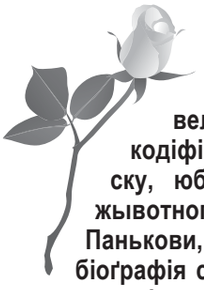

Днешню статю присвячуєме вызначному чоловікови, котрый в области русиньского языка і наукы зробив досправды велике і заслужне діло. Єдному з главных кодіфікаторів русиньского языка на Словеньску, юбілантови, котрый ся дожыв красного жывотного юбілею 80 років - Доц. ПгДр Юрійови Панькови, кандідатови філолоґічных наук. Його біоґрафія свідчіть о тім, же у своїм жывоті здобыв вельо і теперь продовжує у своїм великім ділі - над найвызначнішов його роботов - Словацько-русиньскым словником в словах на П – Ж за словацькым алфавітом. Істый час робив і в редакції Інфо Русин, як коректор нашых новинок, зато можу конштатовати, же сполупраца з ним была прецізна, приятельска і на высокій уровни.

Юрій Панько народив ся 3. мая 1933 в Рокытові коло Гуменного (колишня назва – Гуменьскый Рокытів). Шість класів народной школы выходив в роднім селі. В 1945–1953 роках учів ся в Рускій ґімназії в Гуменнім, де і зматуровав. В 1953–1957 р. штудовав на ФФ Высокой школы педаґоґічной в Пряшові – українськый язык і літературу. В 1957–1962 р. учів в Єденадцятьрічній середній школі в Старій Любовні. В 1958–1962 р. екстерно штудовав руськый язык і літературу на тій самій факулті. В 1957 р. наступив на шістьмісячну воєньску службу, по котрій вернув ся учіти до Старой Любовні. Пів рока (1962) учів на Педаґоґічній школі в Пряшові, а од децембра 1962 року став одборным асістентом Катедры руського языка і літературы на Філозофічній факулті Університы П. Й. Шафаріка в Пряшові. В ашпірантуру наступив в 1964 р. ку проф. ПгДр. Романови Мразекови, к. ф. н. на Філозофічну факулту Яна Еванґелісты Пуркінє в Брні (теперішня Масарікова університа). В 1970 р. здобыв академічный тітул ПгДр. на основі докторской дізертації. В 1975 році мусив одыйти, не по своїй прічіні з факулты і потім (1975–1976) робив як технічный робітник, в 1977–1982 роках учів в Ґімназії в Старій Любовні, в 1982–1990 роках робив выховавателя інтернату, а в 1990 р. вернув ся знова на Катедру руського языка і літературы ФФ, де преднашав сінтаксіс сучасного руського языка аж до одходу на пензію (2000 р.). В 1991 р. обгаїв кандідатську дізертацію, а в 1994 р. габілітовав ся на доцента. На факулті читав лекції зо сінтаксісу руського языка, вів діпломовы роботы, приправльовав ашпірантів з руського языка.

Ю. Панько написав высше 100 одборных штудій. Є сполуавтором трьох учебників українського языка про основны школы, автором двох высокошкольскых скріпт (1965, 1974), **автором Норм русиньского правопису** (1992), **сполуавтором Правил русиньского правопису і Орфоґрафічного словника, автором Русиньско – русько – українсько – словеньско – польского словника лінґвістічных термінів** (1994). Був централным рецензентом дакількох зборників выдаваных Катедров русістікы і транслатолоґії ФФ ПУ. Актівно приправльовав кодіфікацію русиньского языка і публікував ку даній проблематіці статі в народностных русиньских новинках. **Був єдным із главных кодіфікаторів русиньского языка**, (славностный акт кодіфікації одбыв ся 27 януара 1995 році). І по одході на пензію публікує в русиньских новинках а тыж в Русиньскім літературнім алманаху, котрого був дакілько номерів зоставительом, языковым редактором і членом редакчной рады.

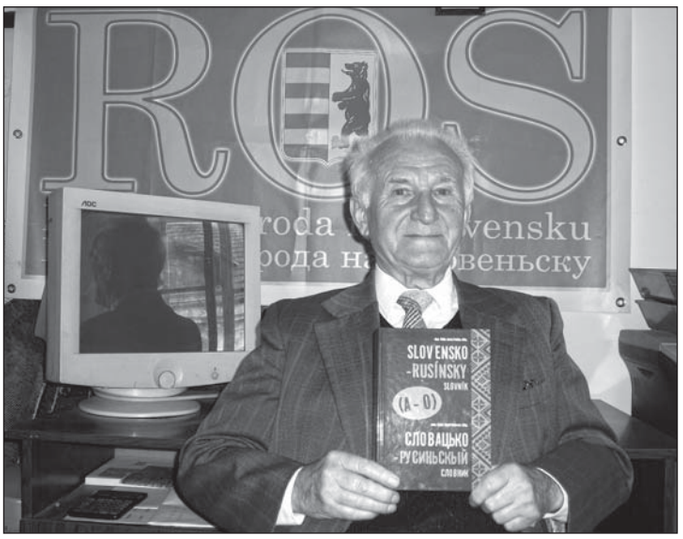

▲ *Словацько-русиньскый словник, найвызначніша робота Ю. Панька.*

В 2008 році вышла його книга під назвов „Княз Лаборець в художній літературі“, в котрій представлять творы скоро вшыткых авторів, котры писали повісті, драмы, поемы про князя Лаборця (Богуслав Носак - Незабудов, Анатолій Кралицькый, Александер Гомічков, Євґеній Фенцик, Іван Прокіпчак, Іван Сілвай, Марійка Підгірянка). Творы іншых авторів, як: Софія Будко, Василь Пачовскый, Василь Гренжа-Доньскый – были публікованы в іншых книжковых выданях, як „Русиньскый літературный алманах за 2008-ый рік“, „Русиньскый народный календарь на 2005 рік“ і інде.

Найвызначніша робота Ю. Панька

В 2012 році была публікована найвызначніша його робота, історічно першый: **„Словацько-русиньскый словник “** – перша часть букв на А – О, над тым Ю. Панько робив коло штири рокы. Выдавательом словника была Русиньска оброда на Словеньску. В сучасности продовжує робити дале над тым перекладовым словником в словах на П – Ж за словацькым алфавітом. **„Над тым словником роблю все лем сам, хоць я просив працовників Інштітуту русиньского языка і культуры ПУ, жебы помогли докінчіти даный так шырокоспектралный словник. Але одозвы ніт ниякой. На выданя другого тому Словника буде треба чекати два – три рокы а може і веце. Словник є обсяжный, но не є о што конкретні оперти ся, і треба над ним твердо робити. Над подобным словником, але не русиньского языка, робив колектів авторів, наприклад в академії наук, а я з доброй волі мушу сам, жебы лем підняти русиньску культуру. Шкода, же не мам ниякой підпоры в роботі над словником. О публікованый словник Русины, здасть ся мі, являть слабый або ниякый інтерес. Отворені признам ся, же може я зробив велику хыбу, же взяв ся за тоту найтяжшу роботу в языкознавстві, де не є конкретні о што операти ся...“.**

Свою жену собі нашов на спартакіаді

О пріватнім жывоті нашого юбіланта можеме прозрадити, же народив ся як послідній сын родічам Анні і Михалови (было їх 7 дітей, з того двоє по нянькови) а як єдиный з цілой родины мать высокошкольску освіту. Із свойов женов Юстинов (походить з Орябины старолюбовняньского окресу) ся спознав на нацвіку спартакіады о од тогды жыють вєдно 54 років. Выховали 2 дівкы Татяну і Янку, котры успішно закінчіли высокы школы педаґоґічного і технічного заміряня. Ю. Панько ся може похвалити 5-ома внучатами і 2 правнучатами. Є великым любительом шпорту, актівні лижовав, грав волейбал, теніс і фотбал. А іщі на середній і высокій школі танцьовав у фолклорных колектівах.

Ю. Панько марґіналні ку правоспису русиньского языка

„Говориме, але не робиме так, же русиньскый язык односить ся к ґрупі восточнославяньских языків. На жаль, маме лем єден язык, але реалізують ся в нім часто нелінґвістічны або іншы формы. Єдна форма кодіфікована (в 1995 р.), а друга - неприята нияков языковов комісійов і многыма крітізована, т. є. неприята за нормативну форму і вносить языковый неспокій своїма дуалныма формами, засмічуючіма і нормативный кодіфікованый ру-

синьскый язык. А за далше, головне, на мою думку, як єдного із основных кодіфікаторів, не може продовжовати ся баламучіня дітей в школі або і читателя друкованым словом. На основі того, жебы наповньовали ся основны крітерії восточнославяньской языковой групы, не засмічував ся і наш язык різнодіалектныма языковыма формами і в конечнім резултаті, жебы наш русиньскый язык став досправды нормативным літературным языком – пропоную языковій комісії (але не в єдній або в двох особах) подумати і завести до языка за уж кодіфікованыма Правилами правопису русиньского языка (з 1994 р.) по продуманій діскузії слідуючі (і іншы) языковы формы з такым заміром, жебы русиньскый язык надобыв штандартны лінґвістічны формы, а не наводити неязыковый, нелінґвістічный анархізм. **На основі высше высловленого пропоную прияти (по «твердій» лігнгвістічній діскузії) слідуючі языковы формы про сучасный русиньскый літературный язык:**

1. **Ануловати „ї“ по мягких согласных і замінити його на „і“, напр. ліс, літо, тісто, сніг, ітд.**
2. **Ануловати в придавниках „Ь“ по твердых согласных перед суфіксом -ск- в словах тіпу: *Русин на русинскый, доктор – докторскый, професор – професорскый, жена - женскый, редактор - редакторскый як і хлоп – хлопскый* ітд., *але учітель – учітельскый,* ітд.**
3. **Не ужывати чуджі акузатівны формы особных містоназывників тіпу: *ня, тя, ї, ю, ню, го, сі, му* але лем*: тебе (а не ТЯ), мене (а не НЯ), єй (а не Ї, або Ю), його (а не ГО), ітд.* – бо їх формы суть іронічны або смішны, а в многых случаях і вулґарны і не суть нормативны про русиньскый язык. Подібны і датівны формы: *тобі (а не ТІ), йому (а не МУ), єй (а не НІЙ або ЇЙ).* Такыма скороченыма формами не треба знижовати красоту русиньского слова.**
4. **Ужывати лем єдну падову форму локатіва у назывників, а саме: *о сынах, о дідах, о хлопах ітп.,* а не переберати формы западославяньской языковой ґрупы, як: *о сынох, о дідох, о хлопох,* бо одякжыва і традічні суть русиньскы формы, як: *о учітелях, о женах ...,* а не: *на столох, на ключох, коцурох,...* - поважую такы формы за ненормативны про восточнославяньску языкову ґрупу, то єсть і про наш русиньскый язык.**
5. **Інштрументал в придавниковых формах множного числа пропоную ужывати в конґруентній формі як языкову норму і тіпічну про восточнославяньскы языкы, а не выдумовати як інваріант русиньского языка, одлишуючій ся од іншых языків, а то: *з новыми словами, з добрыми женами, з весельми дівчатами,;* а тыж містоназывникы; *з ними, моїми, з тыми, з такыми, з тамтыми* ітп., но не ужывати окрайовы діалектны формы тіпу: *новыма, добрыма, веселыма; з такыма, з тамтыма, з якымась* і др. Чом наш язык мав бы одлишовати ся од іншых родинных языків, кідь маме тыж приємну форму языка.**
6. **Рекомендую ужывати лем єдну форму особных містоназывників тіпу: *она, оно,* но не: *вна, вно,* а тыж назывникы; *ухо око, очі,* а не з епететічным «в»: *вухо, воко, вочі* – з окрайовым діалектным елементом.**
7. **Ужывати форму датіва назывників лем з флексіями -ам/-ям, -ами/-ями: *староста – старостам – старостами, судця - судцям – судцями ...* - бо лінґвістічна норма такы формы родинной ґрупы языків так выжадує.**
8. **Вышмарити з репертоару русиньской азбукы букву „ё“, бо є про наш язык дость чуджа і замінити формов –йо-, ьо: *його, синього, літнього, мойого ітд.***
9. **Літературна норма і порядок слов в русиньскім речіні выжадує частку „ся“ писати з часословами довєдна, бо выразнішов ставать ся ціла штруктура речіня і такым способом частка „ся“ мать все своє постійне місце в русиньскій конштрукції, так і в церьковнославяньскім языку, а не як чуджоязычнім языку, котрый лем компілує ужываня часткы „ся“ в русиньскім языку.**
10. **Слова тіпу: *бє, пє, вє, обєкт, субєкт, адєктів, адютант,* і т. п. писати без якогось знаку (ъ, ь, апострофа), бо і без нього йотованый або перед ним стоячій высловлює ся так, як і з ужываньом твердого або іншого знака („Ъ, Ь, апострофа“).**
11. **В русиньскім языку приназывник «ПРОТІВ» вяже ся з назывниками все лем а лем з ґенітівом (см. Правила правопису - 1994 і 2005 р. - обидва учебникы), а не з датівом! Доказом того суть нормативны літературны тексты.**
12. **Назывникам тіпу: артіста, екстерніста, натураліста, пропаґандіста, ітд. дати восточнославяньску языкову форму, як: артіст, екстерніст, натураліст, реаліст, туріст ітд.**
13. **Приназывникы з присловниками писати окреме: *до права, до ліва, до заду, до переду, в літі* а не двояко: *до права і доправа, в ночі і вночі* ітд.**
14. **Часословны формы тіпу: *обыйти, одыйти, прийти,* і ін. в минулім часі ужывати як: *обыйшов, одыйшов, прийшов,* або з выпадным „й“ як: *обышов, одышов, пришов, зашов*– тоту форму поважую за говорову, а форму *обыйшов, прийшов* і т. п. поважую за нормативну, лінґвістічну, бо дотримує повный формотворный прінціп в основі слова *обый-*.**

▲ *Ю. Панько як молодый учітель із своїма штудентами з Ґімназії в Старій Любовні.*

Тоты суть лем основны проблемы в русиньскім языку, а є їх і веце, лем треба відіти їх – філолоґічні аналізовати і комісіоналні їх рішати, без субєктівізму. Правда, кідь Русины хотять мати штандардный язык, жебы за нього з лінґвістічного боку не ганьбити ся.

А яке є желаня Ю. Панька ку його жывотному юбілею?

В першім ряді здоровя про мою родину і мене, головні зато, жебы єм міг докінчіти тот Словацько-русиньскый словник. А што ся дотыкать русинства так собі желам, жебы русиньскый рух мав конечні свого лідра, котрый бы досправды войовав за права Русинів, бо в сучасности його абсолутні не мать.

Дорогый юбіланте, мы вам од сердця жычіме, жебы ся вам тоты желаня досправды наповнили і жебы ваш жывот быв і надале такый плодный про русиньскый рух. Дякуєме вам за вашу роботу і з почливостьов вам высловлюєме велике ДЯКУЄМЕ.

НА МНОГАЯ І БЛАГАЯ ЛІТА!

▲ *Родинна фото, Ю. Панько із свойов женов Юстинов (в орябиньскім крою) і дівков Янков.*

На Русиньскім фестівалі в Свіднику був і президент СР І. Ґашпаровіч

І. річник Русиньского фестівалу в Свіднику, котрый ся одбывав од 20. до 26. мая 2013 нукав богатый і шырокоспектралный проґрам - од выступіня театру, презентації вытварного уміня, бісіды, выступы молодых русиньскых ґруп, як і богатый фолклорный вікенд. Од зачатку тыждня до Свідника приходили різны делеґації - польскы Лемкове ці Русины зо Сербії на челі з председом Світовой рады Русинів Дюром Папуґом. В суботу свою підпору фестівалу свойов участьов вздав і президент СР Іван Ґашпаровіч.

Текст і фото: М. Шуркалова

Редакція Інфо Русин была окрем фолклорного вікенду притомна і на проґрамі третього дня фестівалу - в Піддукляньскій бібліотеці, котра ожыла русиньскым говореным словом. На середу орґанізаторы приготовили бісіды на актуалны темы русиньского діяня. Перша бісіда, на котрій были главно маленькы діточкы і їх пані учітелькы, была під назвов „**Подьте, діти, што вам повім“.** Ту была коротко презентована книжка з тов істов назвов од авторкы **Людмілы Шандаловой**, котра была главнов актерков бісіды. Выданя книжкы є приготовлен на конець того рока і єй обсяг є адресованый якраз діточкам предшкольского віку або першых класів ОШ. Є повна красной тематікы дітячой гравости, короткой поезії о звірятках, єдным словом - з каждого стишка выпливать і якесь понаучіня. Сама авторка о книжці повіла: **„Такых книжок неє вельо. Діцьска поезія ся не пише легко. І я сама роздумую над обсягом тексту. Тоты стишкы знам вшыткы наспамять, а кідь не можу спати, по ночах собі їх декламую.“** По представіню книжкы пришла на ряд декламація поезії, де ся представили діточкы свідницькых школ, котры своїма выступами граво обогатили проґрам. Ґарантков цілого проєкту і вшыткы тексты у книжочці редіґує, жебы были в кодіфікованій подобі, **Доц. ПгДр. Анна Плішкова, ПгД**, діректорка Інштітуту русиньского языка і культуры при ПУ (ІРЯК ПУ), котра была так само притомна на бісіді. О 11:00 годині ся дітьска публіка в книжніці вымінила за штудентів середніх школ. А. Плішкова представила молодежі діятельство ІРЯК, котрый є сучастьов Пряшівскої університы. Розповідала о досягнутых успіхах інштітуту і його задачах, котры повнить і якы го іщі лем чекають. Предметом презентації было главні представити інштітут штудентам, як єдну з можностей далшой дорогы їх жывотом. ПУ як єдина університа на Словеньску давать штудентам можность выбрати собі далше штудіюм в одборі учітельство общо-освітніх предметів з комбінаційов русиньского языка і карпаторусиністікы.

В ЦЕНРІ УВАГЫ КАРПАТЬСКЫ РУСИНЫ

Была назва лекції в подобі далшого гостя з ІРЯК ПУ, котрым была **ПгДр. Кветослава Копорова, ПгД**. Участници ся з даной лекції дізнали вельо о історії русиньского народа. Найвызначнішым актом того дня было крещіня книжкы **М. Буряка** під назвов **Байковый світ Миколая Буряка**. Тоты байкы, котры были записаны на різных місцях і папірчіках, позберала по смерти автора його дівка Марія, котра Свідник часто навщівує із своїм мужом Федором а так было і теперь. Манжелска пара Ґочовых была главныма актерами при выданю книжкы. Далшым гостьом, якый быв і кресным отцьом книжкы, быв пріматор Свідника **Інґ. Ян Голодняк**, котрый высловив свої сімпатії нелем манжелам Ґочовым, їх творчому жывоту, але і ділу автора. Свойов участьов підпорив крест і віцепріматор міста **Мірон Мікіта.** Красным культурным проґрамом акцію спестрило тріо Тропар, котре робить при Піддукляньскій бібліотеці в Свіднику.

▲ *Пріматор Свідника Інґ. Ян Голодняк при сердечнім подякованю Марії Ґочовій, котра є зоставительков книжкы єй вітця Миколая Буряка.*

БОГАТЫЙ ФОЛКЛОРНЫЙ ВІКЕНД

Суботній проґрам фестівалу быв одкрытый дітьсков частьов і быв повный темпераменту, якый розогрів кров вшыткым участникам. Велика сцена належала главні домашнім выступаючім - діти з матерьскых, основных і умелецькых школ, колектів Маковічка, котрый робить при Піддукляньскім освітнім центрі в Свіднику, ДФК Юрко, якый фунґує при Церьковній ОШ св. Юря в Свіднику і ДФК Юрошік з Михаловець. В проґрамі ся представила і єдна з талентованых співачок Крістіна Фечанінова зо Снакова. В часі выступів было чути велику підпору і гордость родічів і цілой родины на „своїх“ выступаючіх, котры на сцені указовали свої найдоконалішы діла, жебы ся залюбили каждому.

Другый фестіваловый блок на амфітеатрі уж належав дорослым. Свідничанів і гостів пришли потішыти сельскы фолклорны ґрупы Порачан з Порача, темпераментным співом „наказила“ людей якубяньска Кечера і дуо - сестра з братом Марія і Патрік Шуркаловы з Бехерова, ФК Чарніца з Кошыць, котра своїм танцьом порядні выскушала сцену і про домашню Маковіцю. На сцені ся представили і гості зо Сербії, як і знама русиньска діва Марія Мачошкова, єдна з найліпшых русиньскых співачок, котра розоспівала публіку. Суботній Ґалапроґрам навщівило веце вызначных людей, меджі нима быв і **президент Словеньской републікы Іван Ґашпаровіч**, котрый ся ку вшыткым участникам фестівалу пригварив пару словами і высловив свої сімпатії ку Русинам і ку такій красній ідеї зорґанізованя Русиньского фестівалу в Свіднику. Жаль, же ани гу-

► с. 7

▲ *Свідницькый фестівал навщівив і президент СР Іван Ґашпаровіч, котрого привитали хлібом і сольов.*

▲ *Сучастьов Свідницького фестівалу было і крещіня книжкы Байковый світ Миколая Буряка. На фото кресный отець книжкы, пріматор Свідника Я. Голодняк, (вправо) і віцепріматор Свідника Мірон Мікіта.*

► с. 6

морне слово Йожка Йожкы з Ганушовець не розогнало хмары, якы до Свідника принс вітер і дощ, а так суботній фестіваловый проґрам ся мусив скінчіти, а то іщі перед златым клинцьом проґраму, якым мало быти выступіня ПУЛС і ФК Шарішан з Пряшова, котрый мав на фестівалі покрестити своє нове ЦД Вже вечір вечоріє...

„БЫТИ РУСИНОМ Є МОДЕРНЕ“

В такім дусі ся несло розлучіня з 1. Русиньскым фестівалом у Свіднику, де в неділнім проґрамі выступили напр. ФК Хемлон ці Лучніца з премєровым проґрамом Образы минулости ітд.

Главным орґанізатором акції была Окресна орґанізація Русиньской оброды у Свіднику з ґенералным спонзором Інґ. Міланом Мнягончаком, як і Піддукляньскый освітній центер у Свіднику.

Фестівал в Миковій буде аж три дні

„...комерція миківского фестівалу є потребов“

Твердить М. Завацькый, русиньскый подникатель і єден з орґанізаторів популярного Миківского фестівалу русиньской культуры 2013, котрый буде знова шоковати богатов розмаїтостьов проґраму, целебрітами і новотами. Приправы проґраму на його уж 22. річник, котрый ся традічно орґанізує на почесть краля поп-арту А. Варголы, в тых днях кулмінують.

Спрацовали: С. Лисінова, М. Шуркалова

А чім буде шоковати фестівал того року?

М. Завацькый мав уж минулого року в мерку веце звучных мен чесько-словеньского „шовбізнісу“. Неофіціалні ся споминали Луціє Біла, Яромір Ногавіца, Ева Фарна і Петер Надь... Но дефінітівно проґрам завершыли предминулый тыждень. „В попередніх річниках сьме уж о такім часі мали проґрам давно скомплетізованый. Теперь ся то кус продовжыло, бо в тім році будеме першый раз орґанізовати фестівал аж три дні. Тішыть нас, же люде ся інтензівно інтересують о наш проґрам, бо є звыком, же каждый рік ся нам подарить притягнути інтерпретів барз звучных мен,“ повів М. Завацькый.

Актуалнов новотов тогорічного фестівалу буде Конкурзна презентація русиньскых капел під назвов **Коріня молодых умелців**, котров 22. річник фестівалу одштартує уж в пятніцю 26. юла 2013. Русиньскы таленты ся будуть змагати перед одборнов поротов на челі з Маріяном Чековскым. В проґрамі ся представить 7 ґруп ці капел - Екзотік (Стропків), Фортуна і Карін (Свидник), Міліт (Шарішске Чорне), Медіум (Чірч), Брілянт (Варіхівці) і Лізаковці (Лендак). „Кажда з ґруп ся буде презентовати русиньскыма співанками, а выступіня каждой капелы буде тримати коло пів години. Пятніцовый вечур завершыть (о 22. год.) выступіня популярного репера **Еґа** (котрый ся прославив співанков Жыєме лем раз). Потім ся аж до рана можуть вшыткы участници забавляти на діскотеці,“ доповнив главный орґанізатор.

▲ *Архівне фото з Миківского фестівалу русиньской культуры з 2009 р.*

В суботу ся на выновленім подію (в ареалі бывалой Школы в природі) представлять Русиньскы голосы (Гуменне), Лізаковці (Лендак) і Щамба, а главнов звіздов вечера буде **Зузана Сматанова**. По єй выступіню одограють танечну забаву під голым небом музыканты з чірчаньской ґрупы Медіум.

„Неділя зачне уж традічні дообіда святов літурґійов. Потім в пообіднім проґрамі выступлять МСҐ Дукат (Снина), Тріо Світковых (В. Шаріш), Гудаци з Ржешова - польска ґрупа Лемковія, котра співать лем по русиньскы, ФК Підполянец з Дєтвы, популярны Кандрачовці і наконець Геленины очі.“

Подля М. Завацького собі каждый може в богатім проґрамі найти своє. „В ареалі не будуть хыбовати колоточі, станкы з обчерствіньом, дітьскы атракції, так само презентація моторів Гюндай. Самособов рыхтуєме і традічну богату томболу. Про навщівників буде забезпечена і туня таксіслужба. Каждый ся досправды мать на што тішыти, зато собі на послідній юловый вікенд напланыйте доволенку і придьте ку нам до Миковой“, додавать наконець М. Завацькый. А мы уж лем додаме, же єдноразове вступне на фестівал буде по вшыткы дні 5 евр, вступенка на два дні - 8 евр.

Свято русиньского слова у Снині
(Духновічів Пряшів 2013)

Власта Оцетникова

Русиньска оброда на Словеньску (РОС) выголосила про рік 2013 уж 14. річник конкурзу в декламації русиньской поезії, прозы, властной творчости і іншых літературных жанрів. Орґанізатором окресного кола є уж традічні МО РОС в Снині, сниньскый Центер вольного часу і Здружіня выселенців ВП Старина. Конкурз ся одбывав в пятьох віковых катеґоріях – од дітей матерьскых школ аж по дорослых. З понуканой пестрой палеты літературных жанрів сьме собі в Клубі культуры Старина выслухали поезію, прозу і властну творчость. Заступіня сьме мали і в катеґорії малы сценічны формы. Вшыткы участникы конкурзу ся змагали під доглядом одборной пороты в зложіню - председкыня Марія Ґірова (Снина), Штефан Сухый (Стащін), Мґр. Марія Каратнікова (Убля). Наше позваня прияли і референткы з одбору школства МУ в Снині Мґр. Ева Мігалікова і Мґр. Ярослава Мікова. По короткім вступнім слові председкыні МО РОС в Снині В. Оцетниковой ся притомным материньскым русиньскым словом приговорила і п. Ґірова. Нескірше ся придав і наш знамый русиньскый писатель Штефан Сухый, котрый задекламовав і дакілько своїх стишків. По красных сердечных словах ся на подію черяли окремы декламаторы, котры ся намагали заінтересовати пороту і публіку. Дакому ся то подарило барз добрі, іншым кус менше. Наконець вердікт пороты быв слідуючій:

ПОЕЗІЯ:

0. катеґорія:
1. Ленка Ковачова, ОШ з МШ Пчолине, 2. Міхаела Бадрурова ОШ, Штудентьска Снина

I. катеґорія:
1. Браніслав Бандуріч, ОШ з МШ Убля, 2. Матєй Куріщак, ОШ з МШ Пчолине, 3. Діяна Поповічова, ОШ з МШ Кленова

II. катеґорія: 1. Зузана Ґайдошова, ОШ з МШ Пчолине, 2. Сілвія Коцова, ОШ з МШ Убля, 2. Тіна Мошкурякова, ОШ з МШ Пчолине, 3. Крістіна Ґезанічова, ОШ з МШ Кленова

III. катеґорія: 1. Яна Вайдова, ОШ з МШ Кленова

IV. катеґорія: 1. Мірослава Танчакова, Ґімназія Снина

ПРОЗА

0. катеґорія: 1. Патріція Грівнякова, ОШ з МШ Пчолине

I. катеґорія: 1. Александра Грівнякова, ОШ з МШ Пчолине

II. катеґорія: Славка Ковачова, ОШ з МШ Пчолине

▲ *Погляд на вшыткых участників Окресного кола Духновічового Пряшова у Снині.*

ВЛАСНА ТВОРЧІСТЬ

1. Аннамарія Ґніпова, ЦОШ св. Кіріла і Методія, Снина і Анна Латтова – пензістка з Пчолиного

МАЛЫ СЦЕНІЧНЫ ФОРМЫ

1. Матуш Оцетник, ОШ з МШ Кленова

До цілословеньского конкурзу, котрый буде 21. 6. 2013 в Пряшові, поступоють выгерці окремых катеґорій за окрес Снина, што є довєдна єденадцять участників. Конець той красной акції належав нашій пороті. Єй председкыня в короткости оцінила конкурз, вказала і на пару недостатків, но не забыла і похвалити вшыткых участників, главні за їх хотіня декламовати в ріднім русиньскім языку, а тых найліпшых і за барз добры выконы. А як бы то было не выужыти при такій нагоді духовный потенціал і декламаторскый талент самой пороткыні, котра ся, окрем іншого, заслужыла і о заложіня МО РОС в Снині і стала ся єй першов председкыньов. Властнов творчостьов, словом і співанков завершыли тото красне свято русиньского слова Марія Ґірова і Штефан Сухый.

Штефанови БІТНЕРОВИ
(Присвячено 100-ій річниці народжіня)

Марія Куруц-Коневалова

Народив ся 30. 4. 1913 в селі Камюнка на Старолюбовнянщіні як третя дітина в родині невеликого ґазды. Од 1919 – 1927 р. ходив до основной школы в ріднім селі. Його учітельом быв Іван Шафранко, якый відів у хлопця великы способности. Выникав между своїма сокласниками зо вшыткых учебных предметів. Превказав великый талент до співу і музыкы. По завершіню школы учітель І. Шафранко, окрем своїх дітей, давать і Ш. Бітнера учіти на Руську учітельску семінарію до Пряшова, яку успішно скінчів. В часі штудій, через літні вакації, брав на плечі крошню і вєдно із старшыма хлопцями ходив на дрітарьку до Югославію, жебы собі заробити якусь корунку на тото найпотрібніше.

Дале не буду писати біоґрафію Ш. Бітнера, бо хочу спомянути главні його характеровы рисы, котры як Камюнчанка (нар. 1933 р.) собі добрі памятам. Быв то чоловік того найціннішого і найліпшого характеру – вродженой інтеліґенції - добросердечный, скромный, терпезливый, робітный, честный і справодливый. Мав змысел про порядок, естетіку і сам быв особным прикладом родинного жывота. Ш. Бітнер быв і одборник на вытворіня добрых колективів - учітельского, музычно-співацько-танечного колективу Радість (із школярів), музычно-співацько-танечного колективу дорослых – Барвінок. Быв і великый одборник, діріґент хорового співу і хореоґраф танців. При стрічі з людьми все собі нашов час побісідовати, помочі, порадити і брав чоловіка такого якый є. Бо як говорить пословіця: „За катедров тя нагородить хоцьхто, але в людьскости малохто.“

В 50-ых роках, я, як молода учітелька, зачала учіти на першім ступні (1–4 класы) основной школы в Няґові, потім в Краснім Броді, Калинові, Чертіжнім, на ВСШ в Ольці, на єдноклассній школі в Кривій Ольці. Од 1964 р. єм учіла на чотырьох школах в Кошыцях аж до одходу на пензію. В професії учітелькы, як і у вшыткых областях роботы в школі і мімо ньой, быв про мене великым прикладом якраз Штефан Бітнер, а так само і мій учітель з Горожаньской школы - Елемір Міллый, але о тім напишу другыраз.

► с. 11

► с. 11

Подьме собі, Камюнчане, подьме заспівати,
бо теперь сьме на ославах - час ся радовати.

Радуйме ся і співайме шумні і звесела,
ославуйме 100 річніцю Штефана Бітнера.

Два колективы заложыв, свій час
пожертвовав,
жебы співанкы з Камюнкы до світа шыковав.

Балалайкы ся бояли хлопці до рук взяти,
потім на них доказали красні выгравати.

Музыканты выгравали, співаци співали,
камюньскый танець „За пані“ дівкы
танцьовали.

Першый фестівал в Лабірці Барвінок одкрывав
Дай-же, Боже, добрый час, вам, зо сердця
заспівав.

Барвінкови і школярам люде барз тляпкали,
холем ші раз заспівати, вшыткы їх жадали.

Колективы як пташочкы по світі літали,
бо они свого Бітнера діріґента мали.

Свої зналости і талент сьте до нас вкладали,
вдяка тому колективы всяды успіх мали.

А по войні за председу люде вас зволили,
і посланцьом за наш окрес сьте людям
служыли.

Велика ваша заслуга - наша школа нова,
а ку тому Дом культуры і ужыток з млина.

Про нас сьте і нічне спаня не раз занедбали,
бо сьте про людей жадости на строю писали.

Як діректор нашой школы - велька авторіта,
процес выховы, освіты, то якость велика.

За вашу велич роботу вас нагороджали,
цінны плакеты, діпломы на памятку дали.

Як Заслуженый учітель, Робітник культуры -
а мы додаваме – „чловек найліпшой натуры“.
На ціле заслужне діло не мож спомянути,
кебы ся нашов писатель книжку написати.

Добрый пан учітель, міцно дякуєме,
на великого Бітнера мы не забудеме.

Позн. авторкы: Высше надрукованы поетічны слова заспівав колектів Барвінок на ославах в роднім селі Камюнка (10.5.2013) на мелодію Подьме собі добры люде...

ШТО НАС ЗАІНТЕРЕСОВАЛО

Русин, котрый ходить по ТВ релаціях, змагать ся і пропаґує Русинів

-сіл-, -мш-

Бісіда є о Свидничанови, знамім шовменови Осифови Кеселицови, котрый „вымітать“ в телевізных релаціях різны научны конкурзы. РТВС лем недавно одвысылала зналостный конкурз (Дуел), в котрім споминаный русиньскый активіста брав участь. Хоць жадну фінанчну готовость не здобыв, не вздав ся! Такой 16. 4. 2013 пішов на далше змаганя (Палить вам то). Уж подля його справованя было каждому ясно, же Осиф не пришов аж так выграти але може забавити сам себе і людей в штудію телевізії і перед ньов. Він є нелем шовмен, є здатный у веце областях, але, што є главне, одвага і смілость му не хыбить. „Мої зналости з історії і ґеоґрафії суть огранічены а до шпорту ся розумлю як курка до пива. Ліпшый єм у фізіці, псіхолоґії, математіці, біолоґії, бо то суть мої одборы. Так само люблю ґеолоґію, ботаніку, зоолоґію, вывойову біолоґію ці біолоґію чоловіка. Орьєнтую ся добрі і в культурі, главні в популарній музыці, а то од єй вынику аж по сучастность“, говорить О. Кеселиця. А мы додаваме, же ся вызнать і в русиньскій популарній музыці, бо як єден з мала ся ньов заподівать і презентує на різных культурно-сполоченьскых акціях...

▲ *О. Кеселиця є знамый і як великый сімпатізант Е. Варголы. На фото є выфоченый якраз при портреті матери Е. Варголы Ю. Завацькой, походжіньом з Миковой.*

А де ся іщі О. Кеселиця рыхтує?

Рыхтую ся з моїма молодыма шпортовыма приятелями посмотріти Андрія Бічана і його пятковы конкурзы – 5 проти 5. Вірю, же нам выйде ліпша оцінка з нашых знань, як тота, котра є в назві. Хотів бы єм іти і до міліонарскых релацій як быв напр. Міліонарь і днесь Ріскуй міліон. Дале мам в плані іти до релації, котра не є конкурзнов – „Судна сінь“. Режісерка того популарного формату мі повіла, же мам велику шанцю, зато же віділа моє выступліня в Палить вам то. Важні роздумую, же ся приголошу і на конкурз до „Реаліті шов Фарма“.

А што найвеце мотівує О. Кеселіцю абсолвовати такы конкурзы?

Кебы єм повів, же лем ся вказати і робити шов, не была бы то правдива одповідь, бо ішов єм там самособов і за то, же хочу выграти даякы евра... а думам собі іщі фурт, же мам на то, лем бывать і таке, же є смола, нагода а кідь достану шпічкового грача, мам лем малу шанцю выграти. Знам о собі, же мої зналости суть дость розсяглы і в різных одборах як: научны інформації і факты. Культура є у мене тыж О. К, найвеце вытварне уміня, а то нелем Варгол, но НАЙЛІПШЕ ся вызнам в „**словічкаріню“ –** бо знам дакілько языків (окрем русначіны є то словенчіна, чещіна, українчіна, польщіна, рущіна, анґлічіна), знам і заклады з нємчіны, мадярчіны і далшы... Але найліпше знам різны словны грачкы, як языколамы ітд. Зберам вшелиякы „ВОРД-ҐЕЙМС“ – словны грачкы, чачкы, мачкы... Моїм цільом є написати раз книжку: ДД – ДоДоВе Дрісты & ГГ Глоды, Гефты & ҐаҐы. Но окрем той брожуркы планую выдати і другу – основно розсяглішу книжку – АЙ-СЙ – котра уж є розпрацована дость подробні. Будуть в ній слова, котры мають в обідвох языках (словенчіна & анґлічіна) сполочну або барз подобну вонкашню подобу або высловность. Но мотівація навщівляти такы конкурзы є главно в тім, же знам побавити людей, т. є себареалізація – головный мій ціль. Што значіть, же в конечнім дослідку ДОСТАТИ СЯ РОБИТИ до ТЕЛЕВІЗІЇ або до РАДІЯ. Хотів бы єм быти людовый розповідач, „спікер“, говорца, шовмен, забавляч, котрый робить „Ван мен шов“,... Рад бы єм быв модератором, редактором радія або телевізії. Вірю, же мам на то і раз ся стану працовником медій (хоць і в шістьдесятці).

А пропаґовав О. Кеселиця в ТВ релаціях і Русинів, респ. русиньску культуру?

Самособов же гей! В ТВ ЙоЙ із словеньскым Ракушаном Томом Каменаром єм повів, же русначіна то не буде, же то буде словенчіна (то єм глядав словічко букву по букві). Далше єм споминав нашу сполочну пісню Людкы Шандаловой, Карпаты, Карпаты, котру робило 25 людей, Др. Славо Калиняк, прімаш Маковіці і учітель музыкы на ОУШ, шыковный музыкант, композітор і діріґент, так само і Надя Січакова, котра добрі спрацовала з православным хором спів – вецеголосів, співать там і пані Пелакова, властна мама нашой славной КРІСТІНЫ. Я зложыв ку тому основну мелодію. Камераман мі тогды повів, же будеме мати веце „кликнуть на ЮТУБІ“, а уж теперь маме коло 14 тісяч. На модераторове вызваня, чім ня на конкурзі деконцентровав, єм заспівав, (вызерать же, мою найславнішу пісню) „РУСНАК ШЯ ЗОБУДИЛ“, при тій співанці мі ляпкав нелем він – славный модератор, але і ціле штудіо повне людей. А наконець Том Каменар зачав „бітбоксувати“ а я нато по русиньскы реповати...

51. FESTIVAL KULTÚRY A ŠPORTU V MEDZILABORCIACH

29. a 30.6.2013

Organizátor podujatia Mesto Medzilaborce a Rusínska obroda na Slovensku

SOBOTA 29. 6. 2013

15.30 hod. **KROJOVANÝ SPRIEVOD MESTOM**

16.30 hod. **„DETI DEŤOM„**
Program detských súborov - MŠ Duchnovičova, MŠ gen. Svobodu, ZŠ Duchnovičova, ZŠ Komenského, Základná umelecká škola A. Ľubimova, DD sv. Nikolaja, DD kpt. Nálepku, DFS Laborčan

17.30 hod. **„Z DEDINY NA JAVISKO„**

Program folklórnych speváckych skupín a sólistov:
Krasnobrodčanka, Haburčanka, Beskyd, Voľanka, Sosna, Dukát, Dúha zo Sniny, Trio Maguroových z Humenného, R. Guba, P. Čahojová, J. Lukačová a ďalší.

19.00 hod. **„TANEC, SPEV A HUDBA POD KAMJANOU„**
PEREPILKA Ukrajina
Ľudový súbor **VESŇANKA** – Bieloruská republika

19.45 hod. **FS ŠARIŠAN**

20.45 hod. Súbor Írskych tancov **MERLIN**, skupina **DRUŽINA**, Pop muzikálové trio **TRJOF OHŇOSTROJ**

22.30 hod. **Speváčka pop piesni DARA ROLINS**

NEDEĽA 30. 6. 2013

13.00 hod. **„POZDRAVY MEDZILABORCIAM“**
MSS RUSINIJA, FS KAMJANA FS ŠIŇAVA, FS STROPKOVČAN FS TOPĽAN, FS VRANOVČAN PUĽS, FS TARNAVČAN ĽS VESŇANKA – Bieloruska republika

17.45hod. **„J. Warhol - S rodným krajom v srdci“**
Igor KUCER a Emotion group Bratislava

18.30 hod. Hudobná skupina **IMT SMILE**

Podujatie realizované s finančnou podporou ÚV SR– program kultúra NM 2013.

ПАРТНЕРАМИ ІНФО РУСИНА СУТЬ:

WWW.RUSYN.SK

WWW.HOLOSY.SK

WWW.MOLODY-RUSYNY.SK

В слідуючім числі Інфо Русина прочітате:

1/2013

Позываме до села РУСИН

1/2013

Памятка на В. Любимова

1/2013

Проґрам СКР - на Україні

IČO vydavateľa: **IČO 17 151 074,** *sídlo vydavateľa:* **Slovenská 40, 080 01 Prešov, d***átum vydania periodickej tlače:* **3. jún 2013**

Info Rusín vydáva **Rusínska obroda na Slovensku** a výlučne zodpovedá za obsah projektu. **Realizované s finančnou podporou Úradu vlády SR**. Evidenčné číslo: EV 1739/08. Šéfredaktorka **Bc. Silvia Fečová**. Jazyková a štylistická úprava: **Mgr. Anna Kuzmiaková.** Preklady a externá spolupráca: **Mária Šurkalová** Výroba: **ADIN. s.r.o., Prešov.** Adresa redakcie a administrácie: **Rusínska obroda na Slovensku, redakcia Info Rusín, Slovenská č. 40, 080 01 Prešov, tel: 051/7722889, 051/7482776, 0918 176 804.** E-mail: sekretariat.ros@centrum.sk, rusinska.obroda@kryha.sk, www.rusyn.sk. Číslo účtu pre predplatné: 2155073158/0200. Predplatné na rok: Slovensko: 9,96 €, Európske štáty: 15,96 €, mimoeurópske štáty: 21 €. Inzeráty, reklamy, sponzoring preberáme v redakcii Info Rusín, Prešov, každý pracovný deň od 12.00 - 16.00 hod. **Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciame! Publikujeme i názory, s ktorými nie vždy súhlasíme. Za obsah príspevku zodpovedá autor.** Redakcia si vyhradzuje právo na krátenie a štylistickú úpravu textov! Príspevky v slovenskom jazyku nehonorujeme. Info Rusín je distribuovaný aj do novinových stánkov prostredníctvom MEDIA-PRESS Poprad, spol. s r.o. (okresy: Stará Ľubovňa, Poprad, Levoča, Kežmarok, Spišská Nová Ves) a KAPA DAB Prešov, spol. s r. o. (okresy: Prešov, Bardejov, Humenné, Medzilaborce, Sabinov, Snina, Stropkov, Svidník, Vranov n/T.).

Rusínska obroda-Info Rusín
Slovenská 40
080 01 Prešov 1
“D+4”
4/2007/RPC PO

Platené v hotovosti
080 10 Prešov 10